

Spraakmakers chatten

Chatten met Katrien en Chokri

➤ KARTIEN MERTENS EN CHOKRI BEN CHIKHA

De Momenten-rubriek 'Spraa makers chatten' is een directe en oprechte dialoog via een persoonlijk e-mailgesprek. Hiermee wil Dēmos denken vanuit de losse pols of het buikgevoel in eer herstellen. Kennis en begrip voor elkaar komt er enkel door ruimte te maken voor informele ontmoeting, losse ideeën en creatieve strategieën.

Voor deze chatsessie mailde Katrien Mertens met Chokri Ben Chikha. Katrien Mertens is coördinator pluraliteit bij Groep T in Leuven, was samen met Pietje Horsten oprichtster van 'Rwina', jongerenproducties voor theater, en finaliseert een doctoraat over de "Perceptie van succesvol zijn bij jongeren van islamitisch afkomst". Chokri Ben Chikha was als theatermaker, acteur en choreograaf actief in zijn theaterdrieluik 'De Leeuw van Vlaanderen', 'Onze Lieve Vrouw van Vlaanderen' en 'Broeders van Liefde'. Daarnaast creëerde hij danstheaterstukken: 'Bruine Suiker', 'Vive!Aldi' en 'Hotel Club'Ah!Med'. Hij is momenteel met een doctoraal onderzoek in de kunsten bezig aan de Conservatorium/Hogent (drama), waaruit hij creëert en reflecteert rond de kritische waarde van het gebruik van stereotypen als theatertekens.

Katrien Mertens: Wat betekent succesvol zijn voor allochtonen jongeren? En verschilt deze perceptie van die van autochtone jongeren? Autochtone jongeren kiezen duidelijk voor autonomie wanneer je hen vraagt naar hun visie op geslaagd zijn in het leven. Allochtone jongeren maken eerder een combinatie van die autonomie-waarden en meer "traditionele" kenmerken van succesvol zijn: een stevig huwelijk,

goede contacten met familie etc. Heeft dit dan te maken met een verschil in sociaal-economische achtergrond? Als we controleren op het opleidingsniveau, dan zien we alvast geen onderscheid tussen ASO-ers en BSO-ers. Wel zien we dat de allochtone jongeren uit het BSO meer waarde hechten aan statu-selementen (veel geld verdienen, een belangrijke job...) wanneer we ze vroegen naar hun succesperceptie. Het

meest opmerkelijke is dat de allochtone meisjes ook voor de combinatie traditie/ autonomie kiezen, maar uit interviews met hoogopgeleide meisjes zien we dat ze dit op een opmerkelijke manier willen concretiseren. Als ik hen vroeg naar hun carrièreperspectieven antwoordden ze vaak eerst een gezin uitbouwen en daarna zal ik wel gaan werken. De realiteit is volgens mij helemaal anders, de kans dat deze meisjes nog naar de balie trekken na enkele jaren uit roulatie geweest te zijn, is relatief klein. Is het geen uitdaging voor ons beleid om ervoor te zorgen dat deze talenten toch niet verloren gaan?

Chokri Ben Chikha: Stoelt die achterdocht van ‘gekleurde’ jongeren voor het opbouwen van een carrière niet op weinig geloof in gelijke behandeling of kansen? Moeten ze zich niet dubbel zo hard bewijzen als blanken? En nog driemaal harder als ze ooit eens positief zijn gediscrimineerd? Tellen hun fouten niet dubbel door stereotype beeldvorming? En hoe zit het met het zelfbeeld van ‘de allochtoon’, is die ook stereotiep? De term alleen al! Ben ik een West-Vlaamse allochtoon? In het beste geval investeert men in familie, in het slechtste geval in criminaliteit, logisch toch? Een tijdje geleden stelde men in De Morgen: “Waar blijft onze Vlaamse Obama?” Tja, waar is die? Als ik al weet dat in Vlaanderen de kunsten nog steeds gedomineerd worden door vooral blanke ‘progressieve’ mannen, stel ik mij zelfs de vraag niet meer over het politiek veld. Als daar al de angst en de vooroordelen voor alles wat anders is of er anders uitziet aanwezig is, maak ik mij geen illusies over de andere sectoren. Of het nu kunst, cultuur, politiek of

media is, op een oprechte manier geloven in de capaciteiten van de bruine collega lijkt voor velen toch nog iets te moeilijk. Ik spreek uit ervaring, in de theaterwereld, die zogenaamd progressief is, heb ik nogal wat koloniale geesten van zeer dichtbij ontmoet. Uit opportunisme willen ze wel eens met u samenwerken. ’t Is goed voor hun dossier, voor hun geweten of imago, nietwaar? Maar ‘au fond’ zijn ze geen barst geïnteresseerd in u. Tja, ‘kansen geven’, tot zover zijn we gekomen, maar er is nog een zee van verschil met geloven in de capaciteit van de gekleurde medemens en er iets mee opbouwen. De hardnekkige stereotype ideeën die bij velen leven in Vlaanderen – bij alle soorten Vlamingen welke klasse of niveau ook – is daar één van de grondoorzaken van. En nochtans, ere aan wie ere toekomt, hebben minister Anciaux en zijn ploeg serieus werk gemaakt van diversiteit binnen het cultuurbeleid. Dat heeft voor veel gemor gezorgd, sommigen nemen nu ronduit wraak. Ze lopen te koop met hun politieke incorrectheid door de multiculturele samenleving niet ‘au-serieux’ te nemen. Daarom lopen we op dat vlak vele kilometers achter op onze buurlanden. Met mijn voorstellingen en mijn onderzoek wil ik die beerput openen. Niet omdat ik gek ben van beerputten, maar omdat ik denk dat het noodzakelijk is voor zwart, blank of bruin Vlaanderen dat we eens geconfronteerd worden met onze eigen stereotype denkpatronen. Ze ontleden en tonen welke nefaste mechanisme er achter schuil gaan.

Katrien Mertens: Ik denk ook dat er nog heel wat negatieve beeldvorming heerst over allochtone jongeren. Dat merk ik

vooral heel goed aan de verhalen van de jongeren die meespelen in de theaterproducties van Rwina. De verhalen die zij soms vertellen doen mijn haren ten berge rijzen. Het schaamteloos doorverwijzen naar het BSO wanneer ze zich op een schoolsecretariaat komen inschrijven, het afwimpelen voor jobs in interimkantoren, dat zijn echt dingen die gebeuren ... En wat die verwachtingen betreft, misschien heb je wel gelijk. Kijk naar de televisieserie 'Rwi-

na', die gemaakt werd met enkele acteurs uit onze vzw. De verwachtingen lagen zo hoog, dat het programma nooit een eerlijke kans heeft gekregen.

Chokri Ben Chikha: Het werd trouwens wel gehyped door de media, en de 'Rwina'-ploeg heeft daar lustig aan meegewerkt. Dan schep je hoge verwachtingen. Ik ken het. Ik heb het zelf meegemaakt vorig jaar met mijn derde luik, Broeders van Liefde, de verwachtingen waren torenhoog zodat we alleen nog maar... Terwijl diegenen die het te min vinden om te denken over de multiculturele samenleving zich in de handen wrijven. Ik heb vele maskers zien vallen en dat was zeer pijnlijk, maar tegelijk leerrijk.

Katrien Mertens: De pers en media zijn een circus waar je in meegezogen wordt. Natuurlijk waren er ook heel wat subsidies mee gemoeid. Dat zal ook wel een rol gespeeld hebben. Ik denk wel dat de VRT de acteurs goed begeleid heeft en ook wel heeft afgeschermd, maar echt concreet kan ik daar niks over zeggen, de serie op tv heeft niet echt iets te maken met de vzw, al zorgde de ervaring en het succes van de producties in Mechelen wel voor de kans die ze kregen op tv. Maar misschien is het anders, mensen die naar theater komen kijken hebben natuurlijk een ander soort verwachtingen dan televisiekijkers. Op theater mogen ze hun tekst al eens kwijt zijn of wat stuntelen. Ze zijn zo ontwapenend en charmant dat ze daar mee wegekomen.

Chokri Ben Chikha: Afhankelijk van het publiek in de zaal. Trouwens, vind je 'ne

bruine' die stuntelt schattiger dan een blanke?

Katrien Mertens: Dat is een venijnig vraagje ... ;-). Weet je, zij zijn heel erg zichzelf en ik heb altijd het gevoel dat ze op een eerlijke manier spelen. Het is dus niet zozeer het feit dat ze af en toe stuntelen, maar de manier waarop ze stuntelen. Zo oprecht en dat maakt, wat mij betreft, de 'Rwina'-producties een hit.

Chokri Ben Chikha: Denk je niet dat die stunteligheid het stereotype bevestigt van: "Ocharme ze willen wel, maar kunnen het niet. Cultuur is echt niets voor hen". Denk maar aan het typeke van Mo in de VRT-soap Thuis. Of: "Ze kunnen zich niet goed integreren. 'Hun cultuur' zit in de weg." Of erger nog: "Dat ze misschien beter van 'onze' cultuur afblijven." Daarom ben ik super alert als ze mij voor tv vragen. Ik zou dat heel graag doen maar ik krijg enkel rommelscenario's vol bevestigende stereotypen. Spelen met stereotypen, ja, zoveel mogelijk! Ik heb niets anders gedaan op de planken. Maar ze bevestigen? Dat zal ik nooit doen! Voor mij is dat een kwestie van zelfrespect. In zo'n serie verwachten mensen professionelen. De tv-kijkers hebben vaak geen positieve vooringenomenheid, zoals de burens, familie en vrienden van die jongeren wel hebben.

Katrien Mertens: Ja, dat klopt. Misschien is dat wel het probleem geweest. Ik had er wel hartzeer van hoor! Van al die kritiek. Vaak heel hard en onterecht. Ik ben ook een echte geitenwollen sok ;-). Ja, ik ben begonnen met het idee dat ik de wereld wilde verbeteren. Dat beeld heb ik snel moeten

aanpassen, want het eerste jaar dat we met 'Rwina' begonnen was een helse tijd. Ik voel me heel emotioneel betrokken bij de jongeren die meespelen. Soms is het dansen op een slappe koord. Dan voel je heel hard dat er verschillen zijn. Die zijn niet altijd even simpel te overbruggen. Respect hebben voor het feit dat ze 'anders' zijn en tegelijk streng zijn. Wanneer ze, bijvoorbeeld, keer op keer te laat komen. Zeker in de beginperiode was dat erg moeilijk. We waren bang dat ze zouden afhaken en wegblijven. Nu heeft de regisseur, na al die jaren, zoveel respect en vertrouwen opgebouwd, dat hij wel eens af en toe zegt waar het op staat. Je merkt dat ze daar dan toch onder de indruk van zijn. Voor eventjes. Hahaha ☺.

Waar wij het moeilijk mee hadden, is hun erg – in onze ogen – agressieve houding ten opzichte van elkaar. Soms konden ze staan schreeuwen tegen elkaar, om vijf minuten later weer gearmd over straat te lopen. Dat is iets wat wij niet kunnen en waar ik ergens ook wel jaloers op ben. Al vind ik het er soms net iets te heftig aan toe gaan. Maar ze noemen mij "het sentimentele Belgske" en dat zal wel van ergens komen zeker?

Chokri Ben Chikha: Amaai! Ik vind je welgemeend oprecht. Chapeau! Misschien ben ik te streng. 15 jaar in het artistieke circuit hebben me harder gemaakt. Misschien ben ik wel een beetje nuchterder geworden met jaren. Wie zal het zeggen? Vooral in het theater, maar ook in de andere kunstbranches is het een gevecht van David tegen Goliath. Bart Eeckhout merkt terecht op in De Morgen dat de kunsten in Vlaanderen in hun praktijk (en in hun publiek) een erg gesloten, homogeen en

monocultureel gegeven zijn. En dat de toon, hoe kwalitatief het ook moge zijn, er exclusief bepaald wordt door progressieve, blanke intellectuelen. Behalve enkele uitzonderingen. Misschien ben ik wel fout? Misschien is het beter iets, hoe stuntelig ook, dan niets?

Maar als ik zie hoe onze buurlanden op dat vlak al jaren veel verder staan dan wij, dan word ik triest en vervolgens woedend! Omdat ik van Vlaanderen hou en wil dat ze op dat vlak een goeie leerling is. Geen lui. Het Obama-fenomeen bewijst dat je stereotype beelden over minderheidsgroepen kunt keren als je degelijk, met een wil, en overtuigend in groep werkt. Daarom ben ik begonnen aan mijn onderzoek, om nieuwe fundamenten te creëren om samen met anderen, van om het even welke achtergrond, daadwerkelijk verandering te brengen in Vlaanderen.

Katrien Mertens: Denk je niet dat het nog altijd beter is om iets te doen, in plaats van gewoon hét moment af te wachten? Want, wanneer zal dat moment er zijn? En is het niet zo dat je af en toe gewoon moet durven? Misschien was het wat te gewaagd, te braaf of te vroeg? Misschien hadden we de jongeren meer technisch moeten scholen? Misschien was de format niet de

meest geschikte? Ik pleit er niet voor om zomaar vanalles en nog wat op mensen hun beeldbuis te katapulteren. Maar, er moet toch ruimte zijn voor experiment? En trouwens, je mag het ook niet overdrijven. Sommige kritieken waren wel goed. Je weet beter dan wie ook, dat humor een zeer moeilijk gegeven is. Wat voor de éne ontzettend grappig is, is voor de andere maar niks. Ik ben zelf niet iemand van de uitbundige lach, maar sommige scènes waren toch wel hilarisch. En ik blijf erbij: soms moet je gewoon de ballen hebben om iets te proberen, dan wachten op het goede moment.

Chokri Ben Chikha: Natuurlijk moet je ballen hebben en je hebt ze zeker en vast. Maar een stevig verhaal is minstens zo belangrijk, denk ik. Weet je, ik werd aangevallen omwille van mijn theaterstukken. Sommige 'progressieven' verdachten me van rechtse sympathieën met de Leeuw van Vlaanderen. Onze Lieve Vrouw lokte een betoging uit door verontruste christelijke oudjes en extreem rechtse skinheads. Maar wat mij recht hield, was een sterk verhaal. Nu wil ik door studie en artistieke projecten een nieuw verhaal vertellen, samen met nieuwe mensen. Heb je interesse? Of heb ik het verknald ☺?

